

KVINNUSØGA

søkum í Huairou, nakað uttan fyri Beijing, og tann almenna í Beijing býi. Eisini tá vóru fleri føroyskar kvinnur við og komu fram eftir drúgvu ferð, har fyrst var flogið yvir Keypmannahavn og Stockholm til Moskva og síðani koyrt í toki gjøgnum Rusland, Sibiria, Mongolia og norðara part av Kina fram við tí kinesiska múrinum, heilt til Beijing.

Tað ber illa til í stuttum at greiða frá, hvussu og hvat gekk fyri seg har, men føroyskar kvinnur luttóku í stórum tali og høvdu nógv tilfar við sær um føroysk viðurskifti til framsýningar og umrøðu í hølunum, sum sett vóru av til tiltøk hjá norðurlendingum. Og har dansaðu vit eisini føroyskan dans í sambandi við, at norski sjónleikarin Juni Dahr framfórði Ibsens Kvinder, henda sama Juni sum frammanundan hevði framført Jeanne D’Arc og síðani eisini Kristin Lavrandsdatter á 8. mars tiltøkum í Norðurlandahúsinum.

Samráðingarnar á tí almennu ráðstevnunni gingu so mikið væl, at eisini greinin um rættin hjá kvinnum at ráða yvir sínum egna kroppi at enda bæði var samtykt og síðani skjalfest saman við útgreiningum í dokumentum ST’s frá Beijing 95. Ta ferðina umboðaði Bergtóra Hanusardóttir KSF og Helena Dam á Neystabø Føroya løgting í tí donsku sendinevndini.

Tann seinasta altjóða kvinnuráðstevna ST’s var hildin á sjálvari høvuðsborgini í New York í ár 2000. Ta ferðina rukku boðini um alternativ tiltøk ikki til Føroya, men

vit fóru kortini tvær av stað til ta almennu ráðstevnuna: Bergtóra umboðandi KSF og Lisbeth L. Petersen løgtingið.

Eisini henda ferðin var sera lærurík og áhugaverd, hóast ikki so opin sum hinar. Huglagið var øðrvísi, meiri dapurt, og har gekst heldur ikki heilt sum væntað. Tað frættist, at stríðið hjá teimum afturhaldssinnaðu kreftunum í ávísum londum, eitt nú Vatikaninum, Mexico og fleiri arabiskum og afrikanskum londum, var hart, men hvussu harðligt vistu vit ikki fyrr enn vit ein dagin sótu á pallborðsfundi hjá Human Rights og lurtaðu eftir framløgum um mannarættindi í ymiskum londum, tá ið sabotasja knappliga var framd móti allari útgerðini, so at bara levint og gangur og angist og vegleiðandi róp vóru at hoyra í myrkrinum.

Ta ferðina kom atgerðin stutt eftir at framløga um tey ræðuligu viðurskiftini hjá samkyndum í ávísum londum var byrjað, men annars vísti stríðið seg eisini at vera minst líka ógvusligt ímóti teimum sum talaðu fyri kropsligum frælsi hjá kvinnum.

Úrslitið var eisini, at tá ið ráðstevnan annars var liðug, máttu tey sentralu samráðingarfólkini vera verandi eftir í næstan tvær vikur fyri at verja borg og syrgja fyri, at týðningarmiklar og harðvunnar samtyktir, bæði úr Nairobi og Beijing, ikki vórðu gjørdar til einkis aftur í New York ár 2000! Eingin framgongd, men hóast alt status quo!

Nordisk Forum 88 og 94

Áðrenn farið var til Nordisk Forum 88, ta ævintýrkendu ferðina við Smyrli til Oslo við umleið 160 kvinnum um borð, høvdu feløgini í KSF broytt sínar endamálsorðingar, so tær allar fevndu um fulla javnstøðu millum kynini.

Fyrsta strekkið fóru vit við tí vanligu rutuni til Scrabster, har vit hittu hetlendskar og orkniskar friðarkvinnur viðvíkjandi tí umhvørvisvandamáli, ið tá stóðst av lekum og umbygging á kjarnorkuverkinum í Sellafíeld, men aftan á tað var skipið okkara, eisini sum hotelskip við kongsbryggjuna í Oslo, til vit vóru aftur í Scrabster umleið 14 dagar seinni.

Ein fantastisk ferð, sum gav okkum sera nógv heimviðaftur, og sum eisini endaði við fleiri konkretum verkætlanum, bæði her í Havn og aðrastaðni í landinum.

Kvinnur og vald

Eitt høvuðsevni í Oslo við nógvum frálíkum fyrilestrum og verkstovum var tema um Kvinnur og vald, og tað sást sum nevnt týðiliga aftur sama heyst við fleiri kvinnulistum og fleiri valdum kvinnum við kommunuvalini, men eisini við nýggjum kvinnum á vallistunum til løgtingið, har Marita Petersen, okkara komandi og fyrsta lögkvinna, sum dømi var ein ið fekk munagóðan íblástur í Oslo.

Harðskapur móti kvinnum

Í Kvinnutíðindum beint undan ferðini til Oslo vóru harðskapur móti kvinnum og incest høvuðstema, og eitt tað fyrsta vit gjørdur eftir heimkomuna var at taka hesi harðskaps- og misnýtslumál upp aftur av álvara. Henda sama veturin, ein vindharðan og kaldan sunnudag síðst í januar 1989, var Kvinnuhúsfelagið stovnað á fundi í eini stúvstappaðari Mettustovu. Hetta felag sum eisini helt til í Mettustovu, til tað var so mikið etablerað, at tær fluttu niðan í KFUM, har Kvinnuhúsið síðani hevur húsast og vaksið seg sterkt og munadygt.

Kynslig misnýtsla av børnum

Nakað seinni, í september 1989, skipaði Kvinnufelagið eisini fyri skeiðið um incest og aðra kynsliga misnýtslu av børnum, har umboð fyri allar fakkbólkar, sum hugsast kundu at vera lyklapersónar í slíkum málum, vóru boðin at luttaka. Eini 25 fólk vóru við, og tað var Aase Mortensen, sálarfrøðingur og sexologur, sum greiddi frá og við dømunum lærði tey at seta orð á og at tosa skilagott við børnini og teirra avvarandi. Eitt evni sum eingin at vísa seg dugdi sær so mikið sum at tosa um frammanundan, tíansheldur at hjálpa øðrum við.

Kvinnuligir íverksetarar

Eftir hetta skipaði KSF nøkur skeið fyri kvinnuligum íverksetarum, eitt átak sum felagið Birta spratt burtúr. Og Karin Kjølbro ið tá var forkvinna KSF’s skipaði seinni fyri, at ein Mettugrunnur varð gjørdur til heiðursgávur hjá nevnd felagsins at lata kvinnuligum íverksetarum, harav tann fyrsta, í 2008, var latin Guðrun & Guðrun.

Kvinnuráðstevnur Útnorðurs

Eitt annað sera týðningarmikið samstarv kom í lag við hini londini í útnorðri eftir evalueringsfundin hjá leiðslubólkinum fyri Forum 88, sum var hildin í Føroyum og har øll norðurlond vóru umboðað, eisini Grønland og Ísland. Tann fyrsta av hesum ráðstevnum var hildin á Egilsstøðum í 1992, ein líknandi á Sørøya í Norðurnoregi í 1993, og fleiri felags útnorðurprojekt vóru eisini í sambandi við Nordisk Forum 94 í Åbo, ikki minst tað flotta útnorðurkór- og dansitiltakið við setanina av ráðstevnunni: allar saman og hvørt landi sær við tjóðarklæðum og øðrum eyðkennum, har tær m.a. sungu Kingo, trummudansaðu og kvóðu.

Eftir tað var steðgur í nøkur ár, til samstarvið um kvinnupolitisk viðurskifti aftur var tikið upp í Útnorðurráðnum í tí tíðarskeiðinum, tá ið Lisbeth L. Petersen var forkvinna. Avgjørt var at Kvinnupolitiski Verkstaður Útnorðurs skuldi haldast í Føroyum og eisini at KSF við Ingu Ellingsgaard og Bergtóru Hanusardóttir gjørdur leistin og skipaðu fyri tí fakliga, bæði innihaldi, strukturi og skrá, meðan embætisfólk í løgtinginum saman við fólki úr hinum londunum lögdu ferðir og uppihald hjá teimum íslendsku og grønlandsku gestunum til rættis. Ráðstevnan var skipað eftir evnum við konkretum íverksetanarmøguleikum sum endamáli og var hildin á Hotel Føroyum í 1999.

Okkara egnu áhugamál vóru sjálvsagt eisini við, teirra millum tann til privata arbeiðsmarknaðin leingi eftirynska barsilskipanin, sum tíbetur var sett í verk ikki so langt aftaná. Samanumtikið ein rættiliga væleydnað ráðstevna sum endaði við, at 9 rekommandatiónir vóru gjørdar og sendar tingunum í útnorði til umrøðu og samtyktar – eisini við loysn á fleiri átrokandi málum í kjalarvørrinum, t.d. bleiv Demokratia navnið á tí nevndini, sum samtykt var at seta til arbeiðið at fáa fleiri kvinnur í politikk. Sí Túsundaráblaðið.

Eitt vónbrot var tó, eins og ein speisk heilsan frá Berit Ås, at hvørki KSF ella umboð tess vóru nevnd millum hini fyri avrikið í tí bókinum, sum Útnorðurráðið síðani gav út um tiltakið.

Fyri samhaldsføstum kvinnustríði

Sum nevnt í áðni eru í minsta lagi 300 ár liðin við dygdargóðum kvinnupolitiskum bókmentum í okkara parti av heiminum, sum vera man við skiftandi undirtøku, eisini millum kvinnur og soleiðis, at eisini kvinnurørslan hevur gingið í bylgjum við djúpum dølum millum hvønn aldukamb, ofta so djúpum at alt var burturbeint og síðani gloymt av næsta ættarliði, til hon aftur varð uppfunnin av tí triðja ella fjórða. Og so sæst eisini, at lívið mangan varð lítið hugaligt hjá teimum, sum næstu ferð skóru ígjøgnum.

Men hvussu er skilið nú? Er tann solidariska kvinnurørslan við at kíkna aftur, ella er alt burturblivið í okkara nýliberalistisku tíð, har tað at sæta sær, tað individuella og smarta telur, meðan restin má sigla sín egna sjógv? Eitt syndarligt skil um so er, tí her er ríkiligt eftir at kjakast um og gera. Sumt skal haldast við líka, annað má takast upp aftur av nýggjum, okkurt tykist ongantíð fáa ein enda, meðan øðrvísi trupulleikar støðugt stinga seg upp úr gomlum, patriarkalskum rótum.

Kvinnuráðstevnurnar lærdu okkum, hvussu ómetaliga nógv kvinnur vita og duga, og hvussu nógv vit megna, tá ið vit standa saman. Og nú er so aftur eitt Nordisk Forum í umbúna, hesaferð ein 3-daga long ráðstevna um javnstøðu, 12.-15. juni 2014, í Malmö! Fyrireikararnir siga seg, umframt ráðharrar, serfrøðingar, áhugafeløg og altjóða gestir, eisini at vænta 15.000 feministar á ráðstevnuna, sí www.kvinnufelagfo.

Javnstøða er kortini ikki tað sama sum frælsi, hugsí eg, ei heldur sum lukka, hóast hon er ein fortreyt fyri økonomiskum og arbeiðsmarknaðarligum rættvísi millum kynini, og hóast hon óivað kann stimbra til eisini at fevna um onnur samfelagsøki, har ójavnstøða valdar. Og so alt hitt, ið framvegis má havast í huga: harðskapurin, tann kynsliga misnýtslan, handilin við kvinnum, fátækradømið, tað kropsliga yvirformyndarið – umhvørvið, tilfeingið, veðurlagið – kríggini!

Onkursvegna eru eisini vit við í melðrinum og hava eins og onnur fólkasløg stórliga brúk fyri øllum gløggskygdum og kritiskum, samhaldsføstum og stuðlandi kreftum, teirra millum eisini fyri KSF og feløgum hennara, fyri Kvinnufelagnum - og ikki minst fyri Mettustovu!